

KUOPIO

VAMMAISTEN JA
KEHITYSVAMMAISTEN HENKILÖIDEN ASUMISEN
PALVELUSTRATEGIA 2020 – 2030
Liite 2, perusturva- ja terveyslautakunta 24.11.2020

1. JOHDANTO

1.1 Palvelustrategian tausta

Palvelustrategia on laadittu Kuopion kaupungin vammaispalvelun ja kehitysvammahuollon asumispalvelujen tarpeisiin vastaamiseksi ja ennakoimiseksi vuosille 2020-2030. Palvelustrategian pohjana toimii vammaisten ja kehitysvammaisten henkilöiden asumispalveluiden nykytilan kartoitus, jonka pohjalta on laadittu asumispalveluiden tarvearvio vuoteen 2030. Palvelustrategia perustuu Kuopion kaupungin strategiaan linjauksiin ja valtakunnallisiin linjauksiin vammaispalveluiden ja kehitysvammahuollon asumisen kehittämisessä. Vammaispalveluilla tarkoitetaan vammaispalvelun ja kehitysvammahuollon palveluita. Vammaispalvelujen tarkoituksena on edesauttaa vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena toimijana yhteiskunnan jäsenenä. Vammaispalvelun ja kehitysvammahuollon asiakkaat ovat kaiken ikäisiä.

Vammaispalveluita ohjaavat muun muassa seuraavat lait, säädökset, ohjelmat ja suositukset:

- Sosiaalihuoltolaki
- Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista
- Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista
- Laki kehitysvammaisten erityishuollosta, asetus kehitysvammaisten erityishuollosta
- Laki yksityisistä sosiaalipalveluista
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
- Suomen perustuslaki, hallintolaki, yhdenvertaisuuslaki
- sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen valvontaohjelma
- YK:n vammaissopimus
- Kehas-ohjelma

Muita toimintaa ohjaavia ohjeita

- valtioneuvoston periaatepäätös kehitysvammaisten henkilöiden yksilöllisen
- asumisen ja palveluiden turvaamisesta (2010)
- kuntainfot, menettelytapaohjeet STM

1.2 Asumisen kehittämisen vaiheita 2013 - 2019

Valtioneuvosto teki vuonna 2010 periaatepäätöksen kehitysvammaisten henkilöiden asumisohjelmasta (KEHAS). Ohjelman tavoite on mahdollistaa sekä laitoksista että lapsuudenkodista muuttaville kehitysvammaisille henkilöille yksilöllinen asuminen. Vuoden 2012 marraskuussa hallitus hyväksyi periaatepäätöksen, jonka mukaan jokaisella kehitysvammaisella ihmisellä on oikeus asua samoin kuin muutkin kuntalaiset ja saada tarvitsemansa palvelut. Periaatepäätös ohjaa kuntia lakkauttamaan vammaisten ihmisten pitkäaikainen laitoshoidon ja kehittämään asumista sekä asumisen tukemiseksi tarvittavia palveluja. Tavoitteena on, että vuoden 2020 jälkeen vammaisia henkilöitä ei asu laitoksessa. Perustan tälle luovat Suomen perustuslaki ja YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskeva yleissopimus.

Kuopion kaupungin perusturvan ja terveydenhuollon palveluverkostojen kehittämisselvitys, asumispalvelut ja sairaalapalvelut loppuraportti julkaistiin 20.8.2013. Suunnitelma sisälsi linjauksen kehitysvammaisten ja vammaisten henkilöiden asumisen palvelutuotantoon.

Vuosina 2014-2015 kehitysvammaisten henkilöiden asumisen ja päivä- ja työtoiminnan osalta on laadittu tilakäyttösuunnitelma liittyen Vaalijalan laitoshoidon purkamiseen. Vuonna 2015 Kuopion kaupungin vammaispalvelussa on tehty tarveselvitys kehitysvammaisten laitoshoidon purkamisesta hajautetun mallin mukaisesti. Toimintojen keskittyminen oli suunniteltu sijoitettavaksi Leväsen palvelukeskuksen yhteyteen. Hanke ei toteutunut.

Vuonna 2016 toteutettiin kehitysvammaisten henkilöiden asumispalveluiden kilpailutus. Sopimus on voimassa toistaiseksi vuodesta 2017 alkaen. Tämän lisäksi asumista järjestetään yksilöperustein eri palveluntuottajilta. Eri tavoin tuotetun asumisen palveluntuottajia on yhteensä noin 25 eri yrittäjää. Yhdellä palveluntuottajalla voi olla useita asumisyksiköitä kohdennettuna eri asiakasryhmien tarpeisiin.

Vuosina 2018-2019 on tehty tarveselvitys Kuopion Opiskelija-asunnot Oy:n kanssa kehitysvammaisten aikuisten kevennetyn (tukiasumisen) vahvistamiseksi. Vuosina 2019-2020 kehitysvammaisten aikuisten läheisistä koottu Läheisraati teki aloitteen kevennetyn (tukiasumisen) vahvistamiseksi yksityisen toimijan tiloihin. Kumpikaan hanke ei toteutunut asumisen osalta, mutta tässä yhteydessä esille tullut tarve vaikeavammaisten päivätoiminnan tilaratkaisusta toteutui ja aloitti toimintansa ns. Kivelässä (Harjulan sairaala).

Vuonna 2020 Kuopion vammaispalvelussa on tehty tarveselvitys lasten tilapäisen ja pitkäaikaisen hoivan toteuttamisesta omana tuotantona. Toteutus on viivästynyt, koska Tilakeskus ei ole pystynyt osoittamaan hoivapalveluun soveltuvia tiloja. Nyt on tehty perusturvan ja terveydenhuollon palvelualueen johtoryhmäpäätöksellä tilavaraus varhaiskasvatukselta 1.1.2022 vapautuviin toimitiloihin Harjulassa.

2. ASUMISEN JÄRJESTÄMISTAVAT ASIAKASRYHMITÄIN

Kuopion kaupungin tavoitteena on, että vammaisten ja kehitysvammaisten asumispalvelut pyritään järjestämään oman kotikunnan alueella. Samalla painopistettä siirretään kohti kevyempiä asumispalveluiden muotoja. Päivätoiminta on työikäisille asiakkaille kohdennettua, tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa. Asumispalvelun tuottajan tulee järjestää asumisen yhteydessä toteutettavaa viriketoimintaa asumisyksikön kaikille asukkaille. Asumispalveluja toteutettaessa on huolehdittava siitä, että henkilön yksityisyyttä ja oikeutta osallistumiseen kunnioitetaan ja hän saa tarpeenmukaiset kuntoutus- ja terveydenhuollon palvelut.

Kuopion kaupunki tuottaa vammaispalvelun ja kehitysvammahuollon asumispalveluja seuraavasti:

- kaupungin omana tuotantona kehitysvammaisille henkilöille
  - vammaispalveluasuminen 100%:sti ostopalveluna, jolloin palvelun tuottaa yritys, yhdistys tai järjestö
  - kehitysvammaisten asuminen ml. laitoshoido 84% :sti ostopalveluna
  - ostopalveluista palvelusetelillä tuotetaan pieni osa vaativaa ja erityisen vaativaa
  - tehostettua kehitysvammaisten palveluasumista
  - SOTE-yhteistyön kautta, jolloin palvelun tuottaa toinen kunta tai toisen kunnan omistama yhtiö tai kuntayhtymä (ml. Vaalijalan kuntayhtymä).
-

2.1 Kehitysvammaisten asumisen käsitteitä

Asumisen ohjaus

- kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia
- ammattihenkilön toteuttama ohjaus ja tuki itsenäiseen asumiseen
- ohjaajan antama tuki ohjaa ja tukee asiakkaita selviytymään mahdollisimman itsenäisesti omassa elinympäristössään
- toteutus joko kaupungin omana tuotantona, päivittäisenä apuna henkilökohtaisena apuna tai ostopalveluna.

Tilapäinen asumispalvelu/tilapäinen hoito/ vuoroahoito

- mahdollistaa omaishoitajan vapaan ajan hoidon omaishoidettavalle
- kuntouttava hoitajakso esimerkiksi laitoksessa tai perhehoidossa
- tilapäistä asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista, kiireellistä apua.

Perhehoito

- hoidon osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona

Tuettu asuminen

- tuettua asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. Tuetulla asumisella tarkoitetaan asumisen tukemista sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla
- asuminen yksittäisessä asunnossa, asuntojen muodostamassa ryhmässä, ryhmäkodissa tai palveluasumisyksikössä
- asiakkailta ei ympärivuorokautista tuen tarvetta, tuen tarve on alle 5 tuntia vuorokaudessa.

Palveluasuminen palveluluokka 1

- palveluasumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa
- palveluihin sisältyvät asiakkaan tarpeen mukainen hoito ja huolenpito, toimintakykyä ylläpitävä ja edistävä toiminta, ateria-, vaatehuolto-, peseytymis- ja siivouspalvelut sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut
- keskimääräinen tuen tarve on 2 - 5 tuntia vuorokaudessa
- tuki kahdessa vuorossa joka päivä, ei yöaikaista hoidon tarvetta.

Tehostettu palveluasuminen, palveluluokka 2

- tehostettua palveluasumista järjestetään henkilöille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista
- ympärivuorokautisen hoidon, huolenpidon ja tuen tarve on keskimäärin 5 - 9 tuntia vuorokaudessa.

Vaativa tehostettu palveluasuminen, palveluluokka 3

- ympärivuorokautisen tuen tarve on yli 9 tuntia vuorokaudessa
-

Erityisen vaativa tehostettu palveluasuminen, palveluluokka 4

- edellisten lisäksi autismiin liittyvää erityisosaamista

Laitoshoito

- Erittäin vahvasti tuettu pitkä- tai lyhytaikainen lääketieteellisesti seurattu hoito vaikeavammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat jatkuvaa tukea ja apua ympärivuorokauden.
- Sosiaalihuollon laitospalveluilla tarkoitetaan hoidon ja kuntouttavan toiminnan järjestämistä jatkuvaa hoitoa antavassa sosiaalihuollon toimintayksikössä. Laitospalveluja voidaan järjestää lyhytaikaisesti tai jatkuvasti, päivisin, öisin tai ympärivuorokautisesti. Pitkäaikainen hoito ja huolenpito voidaan toteuttaa laitoksessa vain, jos se on henkilön terveyden tai turvallisuuden kannalta perusteltua, taikka siihen on muu laissa erikseen säädetty peruste.
- Laitospalveluja toteutettaessa henkilölle on järjestettävä hänen yksilöllisten tarpeidensa mukainen kuntoutus, hoito ja huolenpito. Hänelle on lisäksi pyrittävä järjestämään turvallinen, kodinomainen ja virikkeitä antava elinympäristö, joka antaa mahdollisuuden yksityisyyteen ja edistää kuntoutumista, omatoimisuutta ja toimintakykyä.

2.2 Aikuisten kehitysvammaisten asumispalvelut

Hallitus hyväksyi tammikuussa 2010 periaatepäätöksen ohjelmaksi kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämisestä vuosina 2010 - 2015. Periaatepäätöksellä linjattiin tulevaisuuden suuntaviivoiksi yksilölliset asumisratkaisut sekä asetettiin tavoitteeksi vähentää laitoshoitopaikkojen määrää huomattavasti. Valtioneuvoston marraskuussa 2012 tekemä periaatepäätös linjaa, että laitosasuminen lakautetaan Suomessa asteittain. Päämääränä on, että vuoden 2020 jälkeen kukaan ei asu laitoksessa.

Kehitysvammaiset asiakkaat ja asumispalvelujen asukkaat vuosina 2015 ja 2019:

Kehitysvammaiset asiakkaat	2015	2019	muutos %
	766	903	+ 17,89
			kuntaliitokset Maaninka 2015, Juankoski 2017
Kehitysvammaiset asumispalvelujen asiakkaat	2015	2019	muutos %
	200	365	+ 82,5
			kuntaliitokset Maaninka 2015, Juankoski 2017

Kehitysvammaisten laitoshoidon purkaminen

Kuopion vammaispalvelussa laitoshoidon purkaminen on edennyt vuonna 2015 laaditun suunnitelman mukaan. Vaalijalan kuntayhtymän pitkäaikaisessa laitoshoidossa on ollut vuonna 2015 36 henkilöä. Kesäkuussa 2020 pitkäaikaisessa laitoshoidossa on 13 henkilöä, joista 11 on aikuista ja kaksi lasta. Vaalijalassa olevien kuopiolaisten autististen henkilöiden osalta on vuonna 2015 laaditun esityksen mukaisesti päädytty ratkaisuun, jossa Vaalijalan kuntayhtymä toteuttaa ko. asiakasryhmää varten palvelukodin Kuopioon ja järjestää asumiseen liittyvät palvelut. Autististen aikuisten palvelukoti on käynnistynyt syksyllä 2018 ja Kuopio on

sijoittanut sinne yhdeksän kyseisen asiakasryhmän asiakasta. Vaalijalan laitoshoidosta on pystytty siirtämään Kuopioon eri palveluntuottajien asumisyksiköihin useita vaikeavammaisia ja vaikeasti kehitysvammaisia henkilöitä, joiden hoito ja huolenpito edellyttävät erittäin vaativaa ja vahvasti resursoitua asumispalvelua ja päivätoimintaa.

2.3 Kehitysvammaisten lasten asumispalvelut

Kehitysvammaisten lasten tilapäistä ja pitkäaikaista asumista sekä laitoshoidon toteutetaan 100 % ostopalveluna. Lasten kohdalla palveluna on myös joko tilapäinen tai pitkäaikainen perhehoito.

2.4 Vammaisten asumispalvelut

Vammaisten henkilöiden asumisen muodot ovat:

- palveluasuminen omaan kotiin, jolloin palvelut tuotetaan asiakkaan tarpeen mukaisesti joko kaupungin omana tuotantona (mm. kotihoito, henkilökohtainen apu), ostopalveluna tai näiden yhdistelmällä
- palveluasuminen ostopalveluna
- tehostettu palveluasuminen ostopalveluna.

Vammaiset asiakkaat ja asumispalveluiden asukkaat 2015 ja 2019:

Vammaiset asiakkaat	2015	2019	muutos %
	2957	2309*	-21,91
Vammaiset asumispalvelun asiakkaat	2015	2019	muutos %
	42	44	+ 4,76

*Efficca-asiakastietojärjestelmästä poistettu vanhoja asiakkuuksia

3. NYKYTILANNE

Kesäkuussa 2020 tehdyssä tarkastelussa **kehitysvammaisten aikuisten ja lasten** asumispalveluiden tuottamistavat ovat seuraavat:

- kaupungin oman tuotannon osuus 6,39 %
- laitoshoidon osuus 3,83 % ja
- neljään palveluluokkaan kohdentuvan yksityisen palveluasumisen tuotannon osuus 79,7 %.

Kaupungin omaa tuotantoa ovat kehitysvammaisten henkilöiden osalta:

- Maljapuron palvelukoti, tehostettu palveluasuminen (13 asuntoa)
- Puuseppä, tukiasuminen (44 asuntoa) ja
- Hevoshaka, tukiasuminen Juankoskella (4 asuntoa).

Ostopalveluna kehitysvammaisten henkilöiden asumista järjestetään neljässä eri palveluluokassa:

1) palveluasuminen

- 2) tehostettu palveluasuminen
- 3) vaativa tehostettu palveluasuminen ja
- 4) erittäin vaativa tehostettu palveluasuminen

Vammaisten henkilöiden asumispalvelua ei ole omana tuotantona. Palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen ovat 100 % yksityisen tuotannon tuottamia. Vammaisten henkilöiden asumispalvelu on järjestetty yksilöperusteisina suorahankintoina. Erillisiä yhtenäisiä palveluluokkia ei ole vammaisten henkilöiden asumisessa käytössä. Vammaisia henkilöitä on sijoitettuna kahteen asumisyksikköön Kuopiossa ja kahdeksaan asumisyksikköön Kuopion ulkopuolella.

3.1 Kehitysvammaisten asumispalvelut ja laitoshoido ikäryhmittäin ja palveluittain 6/2020

OSTOPALVELU	Ikä	Ikä *	Ikä	Ikä	Ikä	yht.	% os- toista	% koko paik- kamäärästä
Asumispalvelu	alle 17	18-64	65-74	75-84	yli 85			
Tuettu asuminen	0	12	0	0	0	12	3,9	3,23
Pitkäaikainen perhehoito	1	5	4	1	0	11	3,5	3,01
Palveluasuminen	1	44	3	1	0	49	16,01	13,39
Tehostettu palveluasuminen	1	99	36	7	3	146	47,7	39,89
Vaativa tehostettu palveluasuminen	2	20	8	3	1	34	11,11	9,29
Erytisen vaativa tehostettu palveluasuminen	3	35	0	2	0	40	13,07	10,93
Pitkäaikainen laitoshoido Vaalijala	2	11	0	0	0	14	4,5	3,83
Ostopalvelut yhteensä						306		83,61
OMA TUOTANTO								
Tuettu asuminen	0	42	5	0	0	47	15,36	12,84
Tilapäishoido		1				1	0,33	0,27
Tehostettu palveluasuminen	0	8	4	0	0	12	3,92	3,28
Omat asumispalvelut yhteensä						60		16,39
Kehitysvammahuollon kaikki asuminen yhteensä						366		

* Kehitysvammaisia 18-29 -vuotiaita henkilöitä on sijoitettuna asumispalveluun 69 henkilöä ja 5 henkilöä laitoshoido.

3.2 Vammaisten asumispalvelut

Vammaiset henkilöt asuvat joko itsenäisesti omassa kodissa, palveluasuminen on järjestetty omaan kotiin tai asuminen on järjestetty palveluasumisena tai tehostettu palveluasumisena palvelukodissa.

Palveluasuminen omaan kotiin tuotetaan joko kaupungin omana toimintana (mm. kotihoito, henkilökohtainen apu) tai ostopalveluna.

Asiakasmäärä palveluasumisessa omaan kotiin on pysynyt tasaisena 30 - 40 asiakkaan välillä vuosina 2015-2019:

Kesäkuu 2020	Ikäjakaus	Ikäjakaus	Ikäjakaus	yhteensä
Asumismuoto	18-64	65-74	75-84	
palveluasuminen oma koti	20	8	3	31

Vammaisten henkilöiden asiakasmäärä palveluasumisessa ja tehostetussa palveluasumisessa on ollut vuosina 2015 - 2019 välillä 36 - 44 henkilöä.

Kesäkuu 2020	Ikäjakaus	Ikäjakaus	Ikäjakaus	yhteensä
Asumismuoto	18-64	65-74	75-84	
Palveluasuminen/ 2 ostopalvelutaloa tai -kotia		9		9
Tehostettu palveluasuminen/ 8 palvelukotia	21	11	2	34
yhteensä				43

4. ASUMISEN TAVOITTEIDEN JA TARPEIDEN YHTEEN SOVITTAMINEN

Kehitysvammaisten ja vammaisten henkilöiden asumispalvelut pyritään järjestämään oman kotikunnan alueella ja painopistettä siirretään kohti kevyempiä asumispalveluiden muotoja. Laitoshoito korvautuu suurelta osin erimuotoisella palveluasumisella. Palveluasumisessa on tavoitteena toteuttaa ns. yksiportaista asumisen mallia eli pyritään siihen, että asiakas voisi asua kodissaan myös palvelutarpeen kasvaessa. Yksiportaisessa asumisen mallissa samassa yksikössä järjestetään siten esimerkiksi sekä tavallista palveluasumista että tehostettua palveluasumista. Palveluasumisen muodon määrittelee asiakkaan hoidon tarve, jota esteettömät tilaratkaisut tukevat. Yksiportainen asumisen malli edellyttää sekä ketteryyttä että ajantasaisia tietoja asiakkaiden toimintakyvystä, jotta henkilöstöresurssit kohdentuvat riittävinä ja oikea-aikaisina. Palveluja tuotetaan edelleen monituottajamallilla julkisen ja yksityisen tuotannon yhteistyönä, kuitenkin niin, että julkista tuotantoa pyritään vahvistamaan erityisesti kehitysvammaisten asumisen palveluissa.

Palvelustrategiassa on huomioitu Kuopion lähialueiden vammaispalvelun asiakasryhmien asiakasmäärät ja heidän palvelutarpeensa. Palveluasumista kohdennetaan kaupungin alueella mahdollisuuksien mukaan hoivapalvelua tukevan infran läheisyyteen (mm. palvelut, liikenneyhteydet, hoivahenkilöstön resurssien joustava liikuteltavuus, synergia muuhun palvelukokonaisuuteen jne.). Tavoitteena on hoivapalveluiden sijoittuminen ympäristöihin, joissa mahdollistuu jatkuva vuorovaikutteisuus ja yhteisöllisyys alueen asukkaiden kanssa. Lähialueilla kehitysvammaisten henkilöiden määrä on vähentynyt. Asiakkaiden ja omaisten toiveena on, että osa asiakkaista mieluummin jäisi asumaan tuttuun maaseutumaiseen ympäristöön. Tämä asettaa haasteita palvelujen kustannustehokkaaseen tuottamiseen ja tuottamistapaan. Yhtenä mahdollisuutena maaseutualueiden kehittämisessä nähdään mm. perhehoidon kehittyminen.

Asumisen kokonaisratkaisuja suunniteltaessa huomioidaan

- esteettömyys
- uudisrakennus tai saneerattava kohde on tilaratkaisuiltaan yleispätevä
  - samaa asuntoa on mahdollista asua kenen tahansa
- kodinomaiset asumisolosuhteet ja lähellä tavallisia asumisen muotoja
- sekä yhden hengen asunnot että isompien asuntojen tarve esim. pariskunnalle
- tuleva sote-uudistus ja yhteistyön rajapinta kaupungin asuntotoimen kanssa
- tuleva hyvinvointialue (sote-uudistus) voi hankkia niitä palveluja, jotka soveltuvat tuotettavaksi yksityisenä.

Asumisen tarpeen ennakointi kehitysvammaisten ja vammaisten henkilöiden kohdalla on haasteellista. Uusien vammaisten ja kehitysvammaisten henkilöiden asiakkuuksien määrää on vaikea ennustaa tarkasti vuositason tasolla, koska siihen vaikuttavat ennalta arvaamattomat tilanteet, kuten esimerkiksi tapaturmat, muutto- liike ja syntyvyys. Karkeaa ennustetta pystytään tekemään seuraamalla edellisten vuosien asiakasvirtaa, ikä- jakaumaa ja palveluiden tuottamisesta johtuvia kustannuksia. Myös vammaisten henkilöiden ja heidän perheidensä kohdalla tapahtuu muuttoliikettä, mikä kohdistuu pääasiassa kasvukeskuksiin lisäten näin asiakas- määrää ja palveluiden tarvetta.

Suunnittelussa huomioidaan verkostoituminen monialaisten toimijoiden kanssa ja hyödyntäen mm. ARA - kohteita. Kaupungin oman hoivapalvelutuotannon osalta pääsääntöisesti tukeudutaan kaupungin sidosyksi- kön eli Niiralan Kulma Oy:n tuotantoon. Suunnittelussa erityistä huomiota on syytä kiinnittää siihen, mi- ten esim. palvelutalot, oma ehtoinen asuminen ja palveluasuminen voisivat tukea toiminnallisesti toisiaan siten, että syntyisi asiakkaiden toimintakykyä tukevia ja viihtyisiä elinympäristöjä. Edellä mainittu kehitystyö tukisi vammaispalvelun eri asiakasryhmien osallisuutta ja toimijuutta.

4.1 Vammaisten asumisen ennuste vuoteen 2030

Ennusteen mukaan vammaisten henkilöiden asumisen tarve vuonna 2030 olisi seuraava:

- palveluasuminen omaan kotiin 40 henkilöä (v. 2020 31 henkilöä) eli lisäystä 9 asiakasta
- palveluasuminen palvelukodissa 15 henkilöä (v. 2020 9 henkilöä) eli lisäystä 6 asiakasta
- tehostettu palveluasuminen 45 henkilöä (v. 2020 34 henkilöä) eli lisäystä 11 asiakasta.

4.2 Kehitysvammaisten asumisen ennuste vuoteen 2030

4.2.1 Tilapäinen hoito

Tilapäinen hoito tai huolenpito tarkoittaa palvelua, jota järjestetään vammaisen henkilön läheisten hoito- vastuun helpottamiseksi, jaksamiseksi ja jaksamisen tukemiseksi. Omaishoidon lakisääteiset vapaat on mahdollista toteuttaa tilapäisenä hoitona. Lisäksi on tarvittaessa harkinnanvaraisena tukitoimena käytettävissä tilapäinen hoito. Tarkoituksena on turvata vammaisen henkilön huolenpito silloin, kun hänestä yleensä huolenpitovastuussa olevat läheiset eivät voi hänestä huolehtia. Lyhytaikaista huolenpitoa voivat saada sekä lapset että aikuiset, jos sitä vammansa vuoksi välttämättä tarvitsevat. Lyhytaikaisen huolenpi- don tarkoituksena on myös tukea läheisten jaksamista. Samalla se antaa vammaiselle henkilölle mahdolli- suuden itsenäistyä ja tehdä niitä asioita, joista hän itse nauttii.

Sote-uudistuksen yhteydessä maakunnallinen tarve on selvitettävä. Investointitarve maakunnallisena palveluna alkaa sote-uudistuksen alkaessa. Lasten tilapäisen hoidon tarveselvitys on tehty alkuvuodesta 2020. Tilapäishoitoa voidaan toteuttaa perhehoitona tai asumisyksikön kaltaisessa, kodinomaisessa paikassa tai laitoksessa. Tilapäishoidon paikkatarpeeksi on arvioitu viisi (5) paikkaa kaupungin omana toimintana vuoteen 2030 mennessä. Ostopalvelun tarve arvioidaan olevan kuusi (6) paikkaa, joista perhehoitoon kaksi (2) paikkaa.

Lasten ympäri vrk tilapäinen hoitopaikka	2020	2030	paikkamuutos
oma tuotanto	0	5	+ 5
ostopalvelu	5	6	+1
yhteensä	5	11	+ 6

Nuorten aikuisten ja aikuisten kehitysvammaisten tilapäishoidon tarve kohdistuu vanhempien kanssa asuvien kehitysvammaisten henkilöiden tilapäisen hoidon tarpeeseen ja läheisten omaishoidon tuen vapaiden mahdollistamiseen. Tilapäishoidolla tuetaan perheiden jaksamista ja valmennetaan lapsuuden kodeissaan asuvien aikuisten kehitysvammaisten henkilöiden muuttovalmennusta elämään tuen tarpeenmukaisesti itsenäisesti, tuetusti tai ympärivuorokautisen tuen yksiköissä. Tilapäishoitoa voidaan toteuttaa perhehoitona tai asumisyksikössä.

Aikuisten ympäri vrk tilapäinen hoitopaikka	2020	2030	paikkamuutos
oma tuotanto	1	3	+ 2
ostopalvelu	1-2	2-3	+ 1-2
yhteensä	2	6	+ 4

4.2.2 Tuettu asuminen

Tuettu asuminen toteutuu asukkaan asunnossa. Tuen tarpeen mukaisen palvelun tuottaa joko kaupunki itse tai ostopalveluna. Tuetun asumisen tarve on ollut kasvava, koska siten tuetaan lapsuuden kodeistaan muuttavien aikuisten kehitysvammaisten henkilöiden siirtymistä itsenäiseen asumiseen.

Tuettu asuminen	2020	2030	paikka muutos
ostopalvelu	12	22	+10
oma tuotanto	43	88	+45
Yhteensä	55	110	+55

4.2.3 Perhehoito

Perhehoitoa järjestetään sekä tilapäisenä että pitkäaikaisena. Nykyisiä perhehoitajia on eläköitymässä lähivuosina ja uusien rekrytointiin toivotaan seudullista yhteistyötä alueen muiden kuntien kanssa. Perhehoito olisi tarkoituksenmukainen ja toimiva asumisen malli erityisesti lähipalvelualueiden kehitysvammaisille henkilöille, jotka ovat juurtuneet tutulle kotiseudulle.

Perhehoito	2020	2030	lisäys
perhehoitajia	7	10*	+ 3

*erityinen painopiste lähipalvelualueilla

4.2.4 Palveluasuminen, tehostettu palveluasuminen, vaativa ja erityisen vaativa tehostettu palveluasuminen

Omassa tuotannossa vahvistetaan ympärivuorokautista, ns. yksiportaista palveluasumista. Yksiportainen asuminen mahdollistaa asukkaan asumisen samassa paikassa, jolloin asukas ei muuta hänen tarpeidensa muuttuessa vaan palvelut muuttuvat.

Palveluasuminen palveluluokat 1-4	2020	vuoteen 2030	paikkamuutos
ostopalvelu	262	270	+8
oma tuotanto	12	27	+ 15
yhteensä	274	297	+ 23

4.2.5 Lasten pitkäaikainen asuminen

Sote-uudistuksen yhteydessä tulee selvitettäväksi maakunnalliset ratkaisut. Lasten pitkäaikainen asuminen on toteutunut ostopalveluna. Lasten tilapäisen hoidon yksikön tarveselvityksen yhteydessä on suunniteltu oman tuotannon yksikköön kaksi (2) paikkaa lasten pitkäaikaiseen hoivaan laitoshoidon purkamiseksi.

Lasten ympäri vrk hoitopaikka	2020	vuoteen 2030	paikkamuutos	muutos %
oma tuotanto	0	2	+ 2	100
ostopalvelu	11	10	-1	- 9
yhteensä	11	12	+ 2	9,09

5. YHTEENVETO

Julkisessa palvelutuotannossa vuoteen 2030 on painopisteenä vahvistaa kehitysvammaisten henkilöiden

- asumisen tukea ja ohjausta omaan kotiin
- tuettua asumista (tukiasumista)
- kehitysvammaisten aikuisten ympärivuorokautista tehostettua palveluasumista ml. tilapäinen hoito
- yksiportaisen asumisen mallia, joka muuntuu asukkaan tarpeiden mukaan Oman tuotannon määrä kasvaa 67 paikalla vuoteen 2030:
- uusi aikuisten 15 paikkainen yksiportainen asumisen yksikkö, jossa painopisteenä tehostettu palveluasuminen sekä kaksi paikkaa tilapäiseen hoitoon
- uusi aikuisten 45 paikkainen tuetun asumisen yksikkö (tukiasuminen)
- lasten tilapäishoitoa väliaikaisena ratkaisuna jo ennen sotea; 7 -paikkainen yksikkö 1.1.2022 alkaen, josta varataan kaksi paikkaa pitkäaikaiseen hoivaan lasten laitoshoidon purkamiseksi
- huomioida kehittämistyössä myös mahdollisen palvelusetelin mahdollisuudet ja valtakunnallisessa kehittämistyössä olevan ns. henkilökohtaisen budjetoinnin mahdollisuudet

Ostopalvelutuotannossa vahvistetaan vuoteen 2030 mennessä aikuisten kehitysvammaisten

- tuettua asumista (tukiasumista) 10 paikkaa
- palveluasumista ml. tehostettu, vaativa ja erityisen vaativa tehostettu palveluasuminen 8 paikkaa
- perhehoitoa (3 perhehoitajaa)
- lasten tilapäinen hoito

5.2 Vammaisten asumispalvelut

Kuopiossa vammaisten henkilöiden asuminen on järjestetty ostopalveluna. Vuoteen 2030 mennessä arvioidaan olevan noin 10 ostopalveluna tuotetun lisäpaikan tarve. Asiakastarpeet ovat tässä ryhmässä niin yksilöllisiä, että palvelun toteuttaminen omana tuotantona ei ole tarkoituksenmukaista. Asiakkaita on eri-ikäisiä ja hyvin eri tavoin vammautuneita, perhetilanteet ovat erilaisia. Vammaisten asumispalveluiden kehittäminen julkisena palvelutuotantona nähdään hyvinvointialueella ratkaistavaksi asiaksi. Kustannustehokkaiden asumispalveluiden varmistamiseksi vammaisten henkilöiden asumispalveluissa esitetään hankintalain mukaista kilpailutusprosessia mahdollisesti maakunnallisena ratkaisuna.

5.3 Laitoshoito

Kuopion kaupunki on purkanut Vaalijalan laitoshoidon. Kuopio on toteuttanut kehitysvammaisten henkilöiden laitosasumisen purkamista ja asumisen järjestämistä kodinomaisesti valtioneuvoston linjauksen mukaisesti. Linjausten mukaisesti laitoshoidon korvataan tehostetun asumisen yksiköillä. Laitoskuntoutuspalveluja Kuopion kaupunki hankkii ostopalveluna. Laitoshoidon käytetään vain aivan välttämättömässä tarpeessa tilanteissa, joissa avohuollon palvelut eivät mitenkään sovellu asiakkaalle. Jotta laitosasuminen voidaan lakauttaa, on tilalle kehitettävä yksilöllisiin tarpeisiin vastaavia palveluja sekä asumisen tukemiseksi tarvittavien palvelujen kehittämistä. Vaalijalassa edelleen oleville 13 henkilölle ei ole tällä hetkellä mahdollista löytää asumispalvelua avohuollosta. Heidän tarvitsemansa tuki, ohjaus ja hoito on erittäin mittavaa. Heillä on esimerkiksi autismia, aistimonivammaisuutta, psykiatrisia haasteita ja aggressiivista käytöstä. Näiden asiakkaiden tilannetta seurataan tiiviisti ja mahdollista avohuoltoon siirtymistä arvioidaan säännöllisesti. Pitkäaikainen hoito ja huolenpito voidaan toteuttaa laitoksessa, koska se on henkilön terveyden tai turvallisuuden kannalta perusteltua. Nuorten psykiatrisia haasteita omaavien nuorten asumisen järjestäminen julkisena palvelutuotantona avohuoltoon vaatisi yhteisen tarveselvityksen hyvinvointialueella, koska asiakasmäärä (5) on liian pieni ainoastaan kuopiolaisen yksikön investoimiseen.

Erikoissairaanhoidon kautta ohjautuu laitoshoidon tahdon vastaiseen hoitoon henkilöitä, jotka tarpeet tulevat yllättäen ja ovat vaikeasti ennakoitavissa. Nämä tahdon vastaisen hoidon jaksot ovat monesti pitkäaikaisia ja niille ei käytännössä ole vaihtoehtoja löydettävissä avohuollon palveluista.
